

EFECTE ALE MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE ASUPRA LOCUIRII ÎN RURALUL ROMÂNESC. CAZUL COMUNEI MARGINEA, JUDEȚUL SUCEAVA, ROMÂNIA

ANDRA JACOB (LARIONESCU)

*M*aterialul se bazează pe o cercetare calitativă de teren ce a demarat în vara anului 2009, ca urmare a unui proiect doctoral în specializarea sociologie, ce avea ca scop observarea locuințelor construite de emigranți în mediul rural. Lucrarea are un caracter descriptiv, încercând să ofere o prezentare succintă a fenomenului migrațional și a impactului acestuia asupra locuirii în ruralul românesc în general și a comunei Marginea în particular.

Articolul este alcătuit din cinci secțiuni. Prima parte trasează rolul și locul locuinței în cadrul fenomenului migrațional, ca și impactul acestuia asupra locuințelor din zona de origine a migraților. Partea a doua este dedicată metodologiei folosite în cursul cercetării de teren. Urmează două secțiuni ce descriu comunitatea studiată și efectele migrației internaționale pe plan local, tratând în special aspecte ale locuirii. În final vom prezenta pe scurt modul în care migrația a schimbat peisajul rural în satul de origine al migraților.

Cuvinte-cheie: locuință, arhitectură, migrație internațională, satul de origine.

INTRODUCERE

Migrația internațională este strâns legată de inovație atât în cadrul practicilor de locuire și de construcție, cât și a arhitecturii locuinței rurale, prin accesarea de resurse, modele și informații noi, ca și prin transformarea rolurilor pe care indivizii le joacă în cadrul familiei și a comunității de origine. Migrația conduce la schimbarea stilului de viață¹ și obținerea unui nou status social², transformări vizibile mai ales la nivelul gospodăriei și locuinței migraților din mediul rural,

---

Adresa de contact a autorului: Andra Jacob (Larionescu), Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectură, Str. Ion Ghica, nr. 13, sector 3, București, e-mail: usharh_jacob.andra@spiruharet.ro; andra_leti@yahoo.com.

¹ M. Vasile definește stilul de viață ca fiind „un principiu central al vieții, care marchează diversitatea posibilă de conduite cotidiene în cadrul aceleiași mod general de trai determinat de condițiile accesate de respectiva clasă socială” (Vasile, 2011: 122).

² Pentru o definiție a status-ului vezi Turner, B. (1998), *Statusul*, traducere din limba engleză de Adina Preda. București, Editura DU Style.

construirea unei case în satul de origine constituind una dintre țintele parcursului migratoriu. Pe măsură ce casa devine un semn al succesului și mobilității sociale ascendente, aceasta atrage o mare parte din economiile și remitențele migranților, noile locuințe contribuind la schimbarea radicală a peisajului rural. Fenomenul este bine ilustrat de unul dintre locuitorii comunei Marginea: „ceea ce Ceaușescu nu a reușit la nivelul urbanizării, pierderii tradițiilor și a identității locale au făcut-o capitalismul, deschiderea granițelor și migrația în Italia” (interviu cu Lazăr 3/5/2006, Cingolani, 2009: 96).

Investiția într-o locuință ridicată în localitatea de origine nu este ceva nou, specific ruralului românesc. Același fenomen este observat și de alți cercetători sociali, în zone din Portugalia (Charbit și alții, 1997; Schiltz, 2003; Villanova, 2006), Italia (Miranda, 1994), Senegal (Riccio, 2006), Maroc (Pinson, 2001), Algeria (Sayad, 1977), Republica Dominicană (Levitt, 1998), Mexic (Lopez, 2010), Filipine (Aguilar, 2009), Sri Lanka (Pathirage și Collyer, 2011) sau Jamaica (Miller, 2008). Astfel, Villanova observă cum „[...] casa este plasată în centrul aventurii migratorii [...] Se pare că pentru mulți migranți ce părăsesc mediul rural al provinciilor franceze sau de oriunde altundeva, există un raport direct între migrație și edificarea unei case în satul de origine” (Villanova, 1994: 20). În unele situații, locuința realizată de către migranți în satul de origine devine o materializare a eforturilor financiare cumulate ale soților, o expresie a succesului social (Villanova, 2006), ce dobândește o semnificație aparte, în pofida perioadei scurte în care este locuită. Mai mult, ca urmare a expunerii cu oarecare ostentație a bogăției acumulate peste hotare, cu ocazia revenirilor temporare în țară a migranților, dar și a locuințelor ridicate de către aceștia, în rândul comunității de origine se difuzează o adevărată cultură a migrației (Massey și alții, 1998; Riccio, 2006), ce incită tot mai mulți localnici în a emigra, pentru a reduce deprivarea relativă în raport cu grupul migranților (Stark, Bloom, 1985; Massey și alții, 1998).

În ceea ce privește spațiul rural românesc, problema locuințelor ridicate de migranți în satul de origine este un subiect prezentat într-un mod concis, printre celelalte efecte ale migrației internaționale a românilor (Ciobanu, 2004; Stan, 2005; Anghel, 2008, 2011; Cingolani, 2008, 2009; Boswell și Ciobanu, 2009; Alexandru, 2012). Aici, construirea unei case ține de sfera „realizării”: „De ce am plecat în Spania? Fiindcă am auzit că acolo se câștigă mai bine. Cât îți ia aici ca să te realizezi? Să faci casă, mașină și toate astea? Poate 20 de ani sau poate și mai mult [...]” (Șerban și Grigoraș, 2000: 46). Într-adevăr, casa construită în sat de către migranți devine o expresie a succesului familial și individual, fiind unul dintre efectele vizibile ale migrației în străinătate, deoarece „nu este de ajuns să câștigi, trebuie ca acești bani să devină vizibili în ochii altora” (Diminescu, 1999: 2).

Totuși, un număr mic de cercetători sociali (sociologi și antropologi) articulează analiza proceselor migratorii cu cea arhitecturală. Aceștia își propun să descrie într-o manieră mai mult sau mai puțin detaliată, efectele migrației internaționale asupra locuinței rurale și a practicilor de construcție. Cercetările lor

se concentrează asupra țării Oaşului sau a comunei Certeze (Diminescu, 1999; Moisa, 2010), Maramureşului (Nagy, 2009), a comunei Icuşeşti din jud. Neamţ (Alexandru, 2012) şi a unor localităţi din jud. Suceava – Marginea şi Cajvana – (Cingolani, 2009; Tue şi Toderas, 2012). Astfel, Dana Diminescu (1999), studiind migraţia locuitorilor din Oaş în Franţa, subliniază faptul că în ţara de origine peisajul seamănă cu un şantier fără sfârşit. În această regiune din România, casa este legată de onoarea familiei, fapt ce-i determină pe părinţi să depună eforturi mari pentru a construi o locuinţă pentru fiecare dintre copiii lor, doar cel mai tânăr fiu rămânând acasă. Într-un alt studiu asupra migranţilor din Icuşeşti (jud. Neamţ), Monica Alexandru (2012) observă cum locuinţa ridicată în satul de origine are mai mult o valoare simbolică decât utilitară, fiind un semn al noului status accesat prin migraţie. Nu putem găsi aici nici o urmă a trecutului deoarece „totul este nou”. În Certeze, această investiţie „ostentativă în case, care adesea nu sunt terminate sau locuite, sfidează toate legile economiei în termeni de profit şi de creştere a venitului” (Moisa, 2010: 64). Totuşi, mai multe studii sugerează faptul ca acest comportament specific migranţilor din rural, de a investi într-o locuinţă ridicată în satul de origine, îşi are rădăcina în trecut, fiind fie o continuare a dorinţei de a fi identificat cu un „bun gospodar” (Mihăilescu, 2011; Alexandru, 2012), fie o continuare a concurenţei existente între vecini sau membri comunităţii (Diminescu, 1999; Moisa, 2010). Într-adevăr, concurenţa tacită existentă între membrii comunităţii se manifestă şi la nivelul locuirii, prin construirea unor case „făloase” (Diminescu, 1999; Moisa, 2010, 2011; Mihăilescu, 2011). Preferinţa pentru materiale şi modele de „import”, considerate superioare (Cingolani, 2009), a condus în unele cazuri la apariţia unor stiluri arhitecturale şi soluţii constructive neadaptate la specificul regional şi la condiţiile climatice ale localităţii de origine. Cu toate acestea, deşi noile locuinţe nu mai păstrează specificul local, anumiţi autori observă supravieţuirea unor forme şi practici de locuire din trecut (Cingolani, 2009; Moisa, 2010; Tue şi Toderas, 2011). Spre exemplu, migranţii din Cajvana păstrează configuraţia tradiţională a anexelor, ce suferă doar o conversie funcţională: grajdul sau şura devin garaj, atelier sau bucătărie de vară (Tue şi Toderas, 2011). În Certeze, Moisa (2010) subliniază, de asemenea, această articulare a elementelor occidentale şi tradiţionale în practicile de amenajare a spaţiului domestic.

Remitenţele, dar şi preocuparea de a investi într-o casă în satul de origine, au contribuit la dezvoltarea economică a regiunii prin apariţia „actorilor intermediari” (Diminescu, 1999: 7), în special în domeniul construcţiilor şi al materialelor de construcţie. De asemenea, sectorul imobiliar local a cunoscut o dezvoltare fără precedent. Astfel, în 1996 numai în Certeze au fost ridicate în jur de 314 vile, iar o casă situată în centrul satului se vindea cu un preţ nemaîntâlnit – echivalentul a 100 000 dolari (Diminescu, 1999). În mod asemănător, Daniel Pop subliniază şi el acest efect al migraţiei internaţionale şi al remitenţelor: creşterea preţului tranzacţiilor imobiliare în Huedin, jud. Cluj (Pop, 2006: 25).

REPERE METODOLOGICE

Lucrarea se bazează pe colectarea de date (la nivel micro și macro) referitoare la migrația internațională a românilor (cu accent pe comuna Marginea și jud. Suceava), ca și pe o cercetare calitativă, de tip exploratoriu mai degrabă decât structurat, desfășurată în intervalele iulie–octombrie 2009, iulie–octombrie 2010 și august 2011, în comuna Marginea. Cercetarea s-a concentrat pe sferele de influență ale migrației asupra locuinței rurale: arhitectură, materiale, metode și tehnici de construcție și practici de locuire. Respondenții au fost selectați după criteriul disponibilității și pe baza rețelelor existente în comună (de rudenie, prietenie, vecinătate), prin urmare datele nu sunt statistic reprezentative pentru comuna Marginea. Am folosit metoda observației (participativă³ și neparticipativă) și tehnica interviului calitativ. Astfel, am realizat 45 de interviuri (35 cu gospodării de migranți sau rude ale acestora și 10 cu nonmigranți). În plus, am colectat informații de la cca. 100 de subiecți, atât migranți cât și nonmigranți. Printre aceștia se numără persoane-cheie din comună, precum: viceprimarul, inginerul de la direcția de urbanism, secretarul primăriei, doi salariați ai primăriei, un profesor de istorie – fiul fostului primar din perioada comunistă –, o educatoare, șase meseriași, șase antreprenori din sectorul construcțiilor (din care patru activau în Marginea și doi în Italia), un inginer – angajat al unei firme de construcții acoperișuri, patronii a trei pensiuni turistice din comună, bătrâni ai satului, foști olari. De asemenea, am observat locuințele migranților în raport cu cele ale părinților sau bunicilor acestora sau în relație cu locuințele tradiționale din comună, realizate înainte de 1989, cu scopul de a înțelege mai bine poziționarea acestora în raport cu practicile de locuire și modele arhitecturale locale. Datele culese pe teren au fost corelate cu informații preluate din diferite documente sociale scrise (publicațiile Institutului Național de Statistică, documente ale administrației publice locale, o lucrare realizată de către antropologul Cingolani despre migranții din Marginea, o enciclopedie a comunei și o monografie geografică a acesteia) și nescrise (fotografii ale unor evenimente și case vechi din Marginea realizate de locuitori ai comunei).

COMUNITATEA STUDIATĂ ÎN CONTEXTUL MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE

Comuna Marginea este o localitate situată în partea nordică a județului Suceava, la doar 8 km de municipiul Rădăuți, 15 km kilometri de orașul Solca și 48 km de municipiul Suceava.

---

³ Am încercat să dezvolt o relație familiară cu diferiți localnici sau migranți, cu scopul de a le câștiga încrederea pentru a fi în măsură de a-i revedea cu ocazia vizitelor repetate în localitate. În consecință, m-am cazat pentru câteva zile pe parcursul anilor 2009, 2010 și 2011 în locuința patroanei unei pensiuni din comună, ea însăși un fost migrant, conversând cu aceasta și observând practicile de locuire ale familiei (lărgite), am participat la diverse activități alături de migranți sau locuitori ai satului, am servit masa atât în casele migranților sau sătenilor, cât și în principalele (două) restaurante ale comunei, ce aparțin unor foști migranți și am cumpărat sau primit în dar diferite produse (de obicei alimentare) de la localnici.

Figura 1

Harta României cu evidențierea comunei Marginea în cadrul jud. Suceava

Sursa: <http://www.harta-romaniei.blogspot.com>.

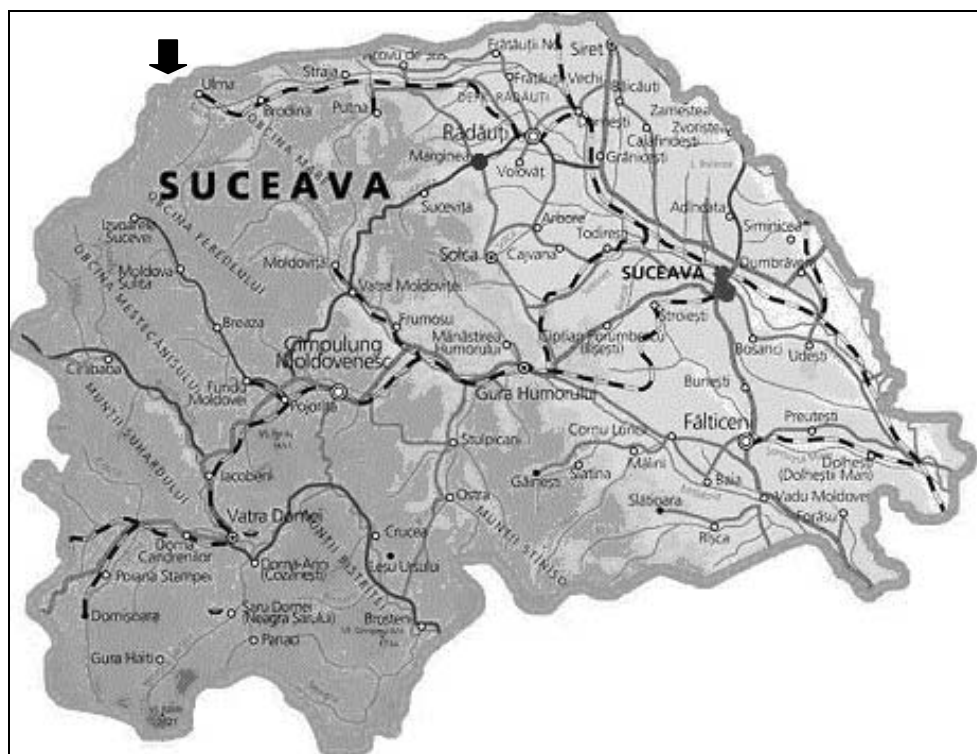
Localitatea bucovineană, Marginea, se învecinează la nord cu comuna Horodnic, la est cu comuna Volovăț și municipiul Rădăuți, la sud cu comuna Arbore și orașul Solca, iar la vest cu comuna Sucevița și satul Voievodeasa. Așezarea este străbătută de la est la vest de râul Sucevița – un afluent al Sucevei –, dar și de căi de circulație importante, precum: drumul național DN 17 A (ce leagă municipiul Rădăuți de Câmpulung Moldovenesc), fiind și drum de circuit european, și drumul național DN 2E (între Putna și Gura Humorului).

Situarea localității de-a lungul unei artere de circuit european și în apropierea bisericilor înscrise în patrimoniul mondial UNESCO îi conferă și o importanță turistică. Turismul are aici un pronunțat caracter cultural și religios, monumentele de arhitectură fiind vizitate atât de turiști străini cât și români.

În anul 2011, localitatea era cea mai mare comună din județul Suceava, având o populație de 10 529 locuitori. Evoluția populației a fost spectaculoasă: în 1784 număra 475 persoane, în 1890 – 3 203 locuitori (Crăciun și Popescu, 2007), în 1992 – 8 519 locuitori, în 2002 – 9 511 locuitori, pentru ca în prezent (2011) să se ridice la peste 10 500 locuitori (INS). Mai mult, densitatea medie a populației din comună a crescut de la 34,1 loc./km² în 1872 la 90,3 loc./km² în 1977 ajungând la 125 loc./km² în 2002 (Crăciun și Popescu, 2007), cu mult peste media județului Suceava (80,5 loc./km²) și a densității medii la nivelul țării (91,0 loc./km²) pentru același an (INS).

Figura 2

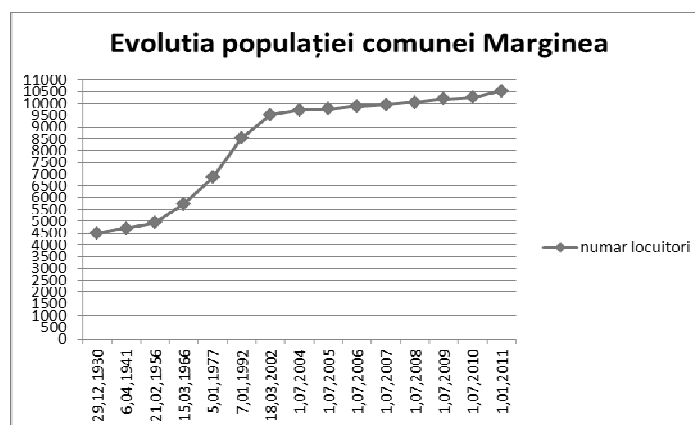
Poziționarea comunei Marginea pe harta județului Suceava

Sursa: <http://www.siteimobiliare.ro/imobiliare/Suceava/>.

Figura 3

Evoluția populației comunei Marginea

Sursa: INS.

Situația ar putea fi explicată prin numărul mare de copii întâlnit la unele familii⁴ (de religie ortodoxă și neoprotestantă), dar și prin faptul că Moldova se caracterizează printr-un nivel crescut al natalității, ce se reflectă pozitiv în volumul populației, tinerii având o pondere mare în cadrul acesteia. Într-adevăr, la Marginea, la recensământul din 2002, segmentul de vârstă 15–29 ani cuprindea 2 630 persoane (27,6% din totalul populației comunei), în timp ce în segmentul de vârstă 30–59 se înregistrau 2 958 persoane (31% din populația comunei).

La recensământul populației și locuințelor din 18 martie 2002, procentul populației inactice în populația totală era destul de ridicat: 5 902 persoane (62%) – din care 1 881 elevi și studenți, 1 527 pensionari, 1 183 casnice, 1 262 persoane întreținute de alte persoane și 20 persoane întreținute de stat (INS). Numărul mare de persoane întreținute de alte persoane ar putea fi efectul remitențelor trimise de migranți pentru întreținerea membrilor familiei rămase în țară.

În anul 2002, județul Suceava se situa pe primul loc între județele cu minorități religioase. În același an, în comuna Marginea, cultele religioase neoprotestante⁵ care activau în localitate cuprindeau 1 553 de persoane. Deci, se observă un procent ridicat (cca. 16%) al cultelor neoprotestante din localitate. În plus, comunitățile neoprotestante din Marginea reprezentau (în anul 2002) 22,7% din totalul neoprotestanților din mediul rural în jud. Suceava.

Tabelul nr. 1

Populația comunei Marginea, după religie, la recensămintele din 2002 și din 2011

Populația comunei Marginea, după religie la recensămintele din 2002 și din 2011										
Anul	Total	Ortodoxă	Baptistă	Penticostală	Adventist de ziua a șaptea	Altă religie	Creștini după evanghelie	Mozaica	Martorii lui Iehova	Nedeclarat
2002	9 511	7 933	63	1 463	27	23	–	–	–	–
2011	8 376	6 643	62	1 577	29	13	10	14	11	8

Sursa: INS.

Migrația locuitorilor din Marginea, este bine documentată de antropologul italian Pietro Cingolani (2009), care a realizat o cercetare etnografică în Marginea și Torino (printre români) în perioada 2005–2007⁶. Explorând trecutul socialist al țării de origine a migranților, Cingolani caută, asemenea altor cercetători sociali (Diminescu, 1999; Moisa, 2010), rădăcinile mobilității subiecților analizați. Antropologul subliniază astfel că locuitorii din Marginea „au ajuns în pragul

⁴ Anumiți subiecți proveneau din familii cu 10, 12 și chiar 14 copii.

⁵ Cu toate acestea Cingolani (2009) susține că numărul este mult mai mare – 3 800 persoane – deoarece foarte mulți erau plecați în străinătate.

⁶ Cu toate acestea, atenția acordată de către cercetător locuinței rurale și practicilor de locuire și de construcție este doar periferică, subiectul fiind tratat într-un singur subcapitol al cărții antropologului italian.

revoluției și al marelui exod către Occident cu o puternică tradiție de mobilitate internă și chiar cu o cunoaștere discretă a realității din afara granițelor României” (Cingolani, 2009: 75). Bazele legăturilor cu Statele Unite ale Americii au fost puse de către membri ai comunității penticostale din Marginea încă din perioada comunistă (Cingolani, 2009). Comunitatea penticostală din Marginea cuprinde 3 800 persoane, dintre care doar 1 300 se afla în țară (Cingolani, 2009). Aceasta prezintă un grad mai mare de transnaționalism în raport cu majoritatea populației comunei, de religie ortodoxă (Cingolani, 2008).

Comuna Marginea⁷ este o localitate puternic marcată de migrația internațională. La momentul studiului, Italia era principala țară de destinație a locuitorilor din Marginea. Astfel, dacă în 2007 România se plasa pe locul trei în topul primelor 16 țări de origine a migranților din Italia (după Albania și Maroc), în 2008 migranții români sunt cei mai numeroși, fiind urmați (la distanță considerabilă) de albanezi și marocani (ISTAT). La 1 ianuarie 2011, România se afla pe primul loc ca număr total de imigranți în Italia (968 576 – 21,2% din totalul imigranților), din care 54,6% femei, urmată de Albania și Maroc, variația volumului de imigranți români în perioada 2010–2011 fiind doar de 9,1% (ISTAT).

Având (în 2009) aproximativ 1 000⁸ de migranți numai în Torino și vecinătățile acestuia, Marginea este unul dintre satele „campioane” (Diminescu, 2003) din punct de vedere al migrației internaționale. Într-adevăr, la Torino, numărul de migranți români a cunoscut o evoluție spectaculoasă: de la 5 237 rezidenți români în 2001 (Cingolani, 2009) la 23 409 rezidenți în Torino, în 2006 (ISTAT). Diferența între procentul femeilor și cel al bărbaților este neglijabilă, cei mai mulți încadrându-se în segmentul de vârstă cuprins între 25 și 44 ani (ISTAT). La 1 ianuarie 2008, numărul românilor din Torino atinge 41 063 (ISTAT). Mai mult (din surse neoficiale), unul din patru români din provincia Torino provine din Moldova – Marginea, Bacău, Rădăuți, Suceava.

La data recensământului din 2002, persoanele plecate temporar în străinătate, indiferent de motiv, reprezentau 35,1 din mia de locuitori a județului Suceava, acesta situându-se pe locul șapte între celelalte județe ale țării, fiind un județ „cu rate maxime de plecări temporare în străinătate” (Sandu, 2000b: 31). Astfel, în localitatea studiată, în perioada 1990–2007, se estimează că 3 000 de persoane au migrat la muncă în străinătate, în diferite țări din Europa, în America de Nord și în Israel, cei mai mulți fiind localizați însă în apropierea orașului Torino (Crăciun și Popescu, 2007). În anul 2009, conform declarațiilor viceprimarului comunei Marginea, un număr de 2 500 persoane erau plecate la lucru în străinătate, în timp ce în 2011, se ajunge la 2 153 de emigranți. Numărul mare de emigranți este explicat astfel: „satele care au o pondere mai mare decât media la nivel național sub aspectul prezenței maghiarilor, catolicilor, protestanților sau neoprotestanților, au o pondere mare de populație de 30–59 ani, sunt de tip centru de comună și se află

⁷ Marginea este o comună compusă dintr-un singur sat, cu același nume.

⁸ Din surse neoficiale.

aproape de orașe sau de drumuri de circuit european furnizează, tendențial, un număr mai mare de plecări în străinătate” (Sandu, 2004: 184).

Cei mai mulți bărbați erau ocupați în construcții. Dintre cei care s-au întors, majoritatea (bărbații) aveau propria lor afacere fie singuri (persoana fizică), fie în asocieri cu un membru al familiei (soție, frate). Cele mai multe afaceri sunt legate de domeniul construcțiilor. De asemenea, cei mai mulți aveau rude plecate, sau care fuseseră în străinătate (părinți, frați, surori, unchi, veri etc.).

EFECTE ALE MIGRAȚIEI

Comuna are un indice al dezvoltării IDC = 57, situându-se printre comunele dezvoltate ale țării (Sandu și alții, 2009). Conform indicelui ATSR sate, Marginea este caracterizată ca fiind un sat de tranziție de la tradițional la modern, cu un nivel maxim de dezvoltare, de tip transnațional. Într-adevăr, migrația a favorizat apariția actorilor intermediari, iar abandonarea de către migranți a muncilor agricole și mai ales a creșterii vitelor a condus la apariția supermarketurilor, ce furnizează alimentele și conservele care altă dată erau produse în gospodăriile locale.

Figura 4

Marginea – „urme” ale migrației (2010)

În august 2012, pe parcursul unui alt sejur în municipiul Rădăuți – cel mai apropiat oraș de Marginea⁹ –, prima impresie avută a fost că migrația este „peste tot”: șiruri lungi de mașini îngreunau circulația auto, iar atât pe străzi, cât și în parcare din centrul orașului am observat numeroase mașini cu numere străine (Italia, Irlanda, Belgia etc.). În supermarket, o migrantă explica unei prietene cum a schimbat țara de destinație, Italia, cu Germania. În centrul orașului, una dintre firmele de transport călători afișa, pe panoul din fața ușii, principalele țări de destinație: Italia, Anglia, Austria, Germania, Irlanda. În plus, pe lângă numeroasele filiale ale unor bănci, amplasate în centrul orașului Rădăuți, am remarcat amenajarea unui spațiu destinat jocurilor de noroc. Târgul olarilor, ce se organiza în Rădăuți cu ocazia Zilelor Rădăuțului, a fost mutat la sfârșitul lunii august și începutul lui septembrie, când pleacă migranții. Astfel aceștia pot lua înapoi cu ei „amintiri” din România, pentru cadouri. Mai mult, prețurile unor produse alimentare speciale, precum afinele și cătina, ajunseseră (în 2011) mai mari decât în București, poate tocmai datorită migranților interesați să cumpere produse ecologice. Acest aspect este remarcat și de alți cercetători: „Localnicii se plâng de vanitatea migranților, de cumpărăturile lor fără măsură ce conduc la creșterea prețurilor” (Charbit și alții, 1997: 122).

Odată cu scăderea interesului pentru lucrările agricole, terenurile dobândesc o dimensiune strict imobiliară, multe parcele agricole fiind transferate în intravilan. În localitatea studiată, înainte de criza economică, prețurile terenurilor ajungeau la 1 500 euro/ar pe șoseaua spre Rădăuți și chiar la 2 000 euro/ar în centrul comunei¹⁰. Sectorul construcțiilor „a cunoscut o expansiune fără precedent”, concentrând investițiile și eforturile migranților, iar „densitatea locuințelor este cea mai mare din tot județul” (Cingolani, 2009: 150).

Locuințele noi din localitate

Suprafața intravilanului măsoară, în 1994, 245 ha (PUG, 1995)¹¹ pentru ca, în 2010, să se ajungă la 1 417,88 ha. Suprafața zonei de locuințe și funcțiuni complementare a crescut de la 194,83 ha în 1994, la 275,77 ha în 2010 (19,45% din suprafața intravilanului), fiind propus, prin PUG 2011, o creștere a suprafeței de locuințe până la 551,19 ha (34,27% din suprafața intravilanului). Regulamentul aferent PUG comuna Marginea, realizat în 1995, estima (luând în considerație volumul total al populației comunei și un număr de 1,5 persoane/cameră) la 446 necesarul de locuințe noi ce urmau a fi construite pe teritoriul comunei până în 2010. În 1992, pe teritoriul comunei Marginea existau 2 212 locuințe, în 2011 ajungându-se la 3 459 locuințe, deci în 19 ani s-a înregistrat o variație de 56% (1 247 locuințe), cu mult peste cea propusă prin PUG 1995 (446 locuințe). În perioada 1994–2011 (deci într-un interval de 17 ani), numărul gospodăriilor populației comunei a variat cu 44 gospodării: de la 2 468

⁹ Familia mea deține o casă în Rădăuți – cel mai apropiat oraș de comună – situat la o distanță de 8 km.

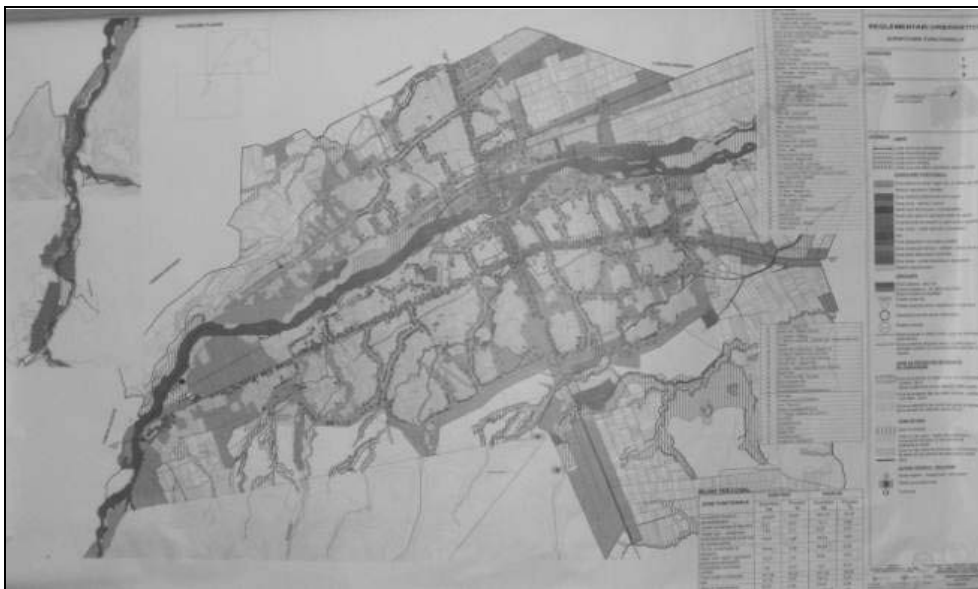
¹⁰ Din altă sursă (neoficială), prețul terenului s-ar ridica chiar la 5 000 euro/ar în anumite zone.

¹¹ Suprafața propusă prin PUG 1995, pentru intravilan, era de 1247 ha.

în 1994, la 2 502 în 2011, în timp ce numărul locuințelor a variat cu 1 155: de la 2 304 în 1994 la 3 459 în 2011. Această diferență mică, de 44 de gospodării, poate fi explicată prin numărul mare al gospodăriilor de migranți care nu au fost recensate în cadrul recensământului populației și al locuințelor din octombrie 2011. Cunoscând mărimea medie a unei gospodării din Marginea (3,35 pers./gospodărie în 2011), și ținând cont de volumul estimat al emigranților (2 153) care nu au fost înregistrați, obținem cca. 645 gospodării de migranți în 2011, absente de pe teritoriul comunei la data recensământului din 2011. Deci, estimăm un total de 3 147 gospodării în 2011. Astfel, dacă în 1994 numărul locuințelor (2 304) era mai mic decât cel al gospodăriilor (2 468), în 2011 numărul locuințelor (3 459) depășește numărul gospodăriilor (cca. 3 147). Acest fapt ar putea fi o reflectare a interesului familiilor cu mai mulți fii necăsătoriți, de a construi câte o casă pentru fiecare fiu (conform tradiției), aceștia locuind însă cu părinții până la vârsta căsătoriei – încât se ajunge la situația ca anumite gospodării să dețină mai multe locuințe.

Figura 5

PUG 2011

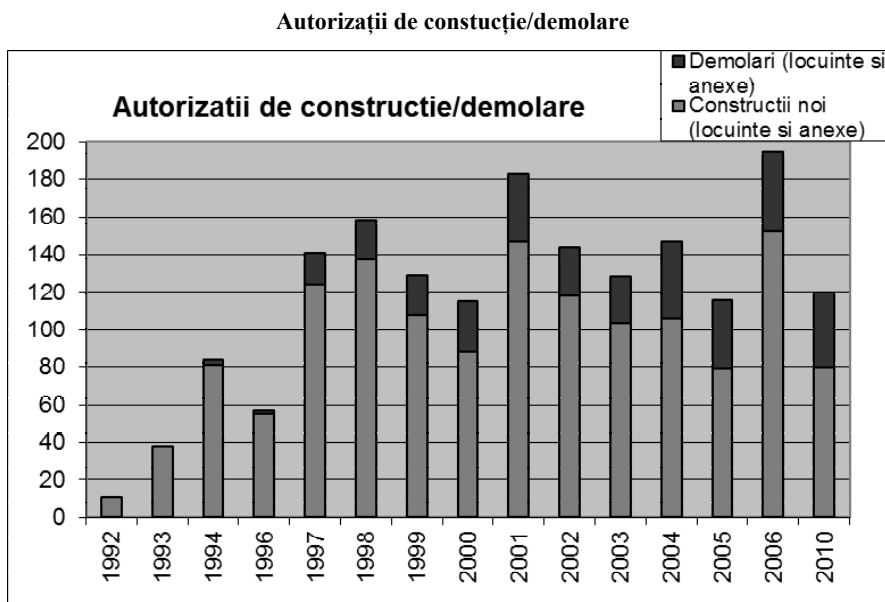

Sursa: Primăria comunei Marginea.

Mai mult, în 2009 dintre cele aprox. 3 000 de locuințe proprietate privată, doar 2 000 erau locuite. Conform relatărilor viceprimarului comunei Marginea, cele mai multe autorizații de construcție s-au emis după 1996, numai în perioada 1996–2000 aprobându-se în jur de 250 proiecte/an. Totuși, datele oferite de direcția urbanism a Primăriei Marginea, se prezintă după cum urmează:

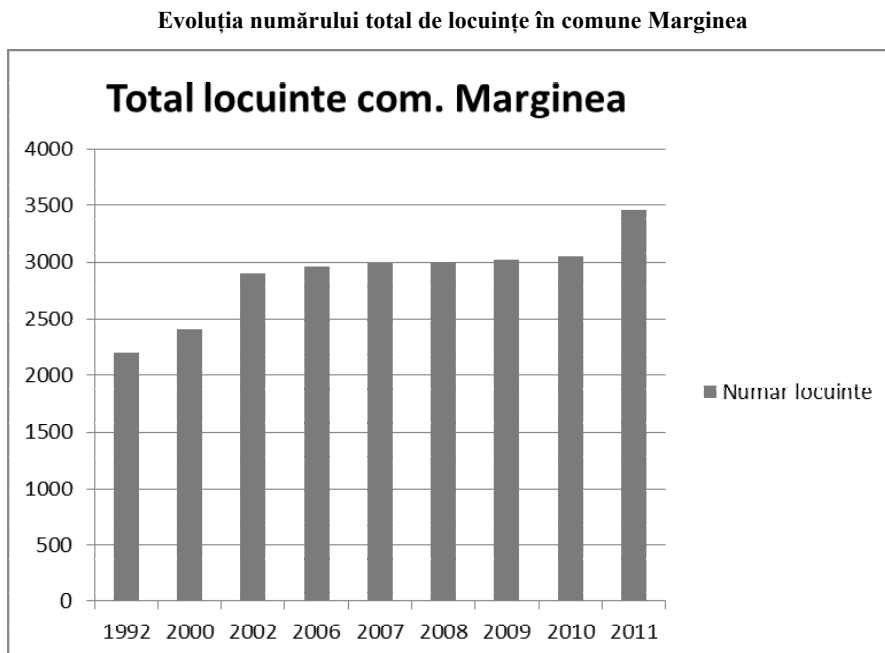
Observăm că cele mai multe autorizații de construcție au fost emise în anii 2001 și 2006.

Figura 6

Sursa: Registrul autorizații de construcție/demolare, Primăria comunei Marginea.

Figura 7

Sursa: INS; Primăria comunei Marginea.

Cererea de terenuri construibile a condus la modificarea cursului râului Sucevița¹², fiind încărcat doar un braț, iar celălalt transformat în teren pentru construcții (*Figura 8*).

Figura 8

Marginea – case noi lângă fosta albie a râului Sucevița (2009)

Locuințe noi, majoritatea ridicate la roșu, au fost construite și în apropiere de liziera pădurii, aici terenul fiind concesionat de la Primărie (*Figura 9*).

Figura 9

Case noi pe terenuri concesionate

¹² Râul Sucevița avea două brațe înainte de 1989.

Utilități domestice

Echiparea tehnico-edilărie era aproape inexistentă în perioada studiată. În comună, singurul sistem centralizat de alimentare cu apă este cel din zona celor două imobile de locuințe colective (amplasate în centru, lângă Primăria Marginea). Cei mai mulți localnici utilizează fântânile (echipate cu sisteme electrice de pompare a apei) din propria gospodărie.

Evacuarea apelor uzate menajere se realizează cu fose septice. De asemenea, dacă înainte casa era prima realizată, locul unde se foră puțul și se săpa fosa stabilindu-se într-o etapă ulterioară, odată cu migrația în străinătate a locuitorilor comunei, ca urmare a ceea ce au văzut în Italia, ordinea lucrărilor s-a schimbat: mai întâi se ocupă de sistematizarea terenului, amplasarea echipamentelor (puț, fosă) și la urmă de ridicarea casei.

Alimentarea cu gaze naturale este asigurată de fiecare gospodărie în parte, cu butelii de gaz metan. În unele gospodării acestea sunt amplasate în altă încăpăre, după model italian, singurul element vizibil în bucătăria modernă utilizată fiind un robinet de pornire/oprire a gazului.

Rețeaua de electricitate existentă nu acoperea toate zonele destinate locuirii. Astfel, casele nou construite pe șoseaua ce conduce spre municipiul Rădăuți, ca și cele construite pe valea Șoarecului, nu beneficiau de un sistem public de alimentare cu energie electrică. În câteva cazuri am observat folosirea panourilor solare/fotovoltaice pentru încălzirea apei/producerea curentului electric. Locuința care utilizează o întregă serie de panouri de acest tip este o vilă situată în apropiere de Rădăuți. Amplasată pe o colină artificială, după modelul locuințelor italienești, chiar la intrarea în Marginea, această casă este un simbol al reușitei migrației mărginenilor. Construcția a fost realizată într-o zonă (fost teren arabil) lipsită de rețea de joasă tensiune, de aceea utilizarea panourilor solare/fotovoltaice pare justificată¹³. În plus, comuna își propune să realizeze un parc de panouri fotovoltaice pentru producerea energiei electrice destinate echipamentelor și dotărilor de interes public (PUG, 2011).

În ceea ce privește sistemul de încălzire, înainte de 1989, sătenii utilizau un singur sistem de încălzire: sobele, ce funcționau cu combustibil solid – lemn. Era o soluție eficientă din punct de vedere termic, având în vedere abundența materialului lemnos din zonă. Astăzi, acest tip de combustibil este preferat de cei mai mulți, fiind folosit atât la sobe, cât și la centralele termice. Anumiți migranții au optat pentru sistemul de încălzire cu centrală termică și radiatoare, sau combinând radiatoarele cu serpentinele montate în pardoseală. O serie de case noi erau (sau urmau să fie) încălzite doar cu sobe, cu sobe și calorifere (apa caldă din calorifer se încălzea cu ajutorul sobei) sau pe lângă sistemul de încălzire cu centrală și radiatoare prevăzuseră una sau mai multe sobe în încăperi.

---

¹³ Din informațiile primite de la anumiți localnici, cunoscuți ai proprietarilor, panourile ar fi costat în jur de 40 000 euro, în timp ce locuința în jur de 700 000 euro. Grădina casei (ce a costat în jur de 10 000 euro) a fost proiectată de o firmă care o și întreține. Proprietarul, deși provine dintr-o familie săracă, cu mai mulți copii, este patronul unei firme de amenajări interioare (pentru birouri și bănci) cu sediul în Italia. Pe lângă locuința din Marginea, acesta mai deține o casă lângă Milano.

Configurația și amplasarea noilor locuințe

Situată în imediata vecinătate a orașului Rădăuți (în depresiunea Rădăuțiului) și în sfera de influență a acestuia, comuna se înscrie în zona etnografică Rădăuți, arie în care, la mijlocul secolului al XX-lea, predomina tipul de sat răsfirat liniar sau liniar tentacular. Etnograful Maria Cioară (1979) menționează printre satele din această categorie așezările Sucevița și Voievodeasa, în timp ce Marginea, prezentând o structură răsfirată, cu locuințe așezate la intervale mari unele de altele (interstițiile fiind reprezentate de terenuri agricole și livezi), aparține tipului de sate „răsfirate cu tendințe de adunare” (*Figura 10*), dezvoltate în lungul cursurilor râurilor și a arterelor de comunicație.

Figura 10

Marginea în secolul trecut – anii '70 (fotografie prof. Toader Magopăț)

Astăzi, clădirile din gospodăriile învecinate sunt amplasate la distanțe mici unele de celelalte (*Figura 11*) datorită penuriei terenurilor de construcție, ca și amplasării caselor copiilor pe lotul gospodăriei părintești, în pofida faptului că regulamentul local de urbanism (2011) prevede ca distanța minimă între o locuință izolată și limitele laterale ale parcelei să fie¹⁴ de 3 metri.

Cingolani observă și el cum „densitatea locuințelor este cea mai mare din tot județul” (Cingolani, 2009: 150), fapt ce explică de ce, în zonele centrale ale satului, noile case sunt „adosate unele altora fără a respecta distanțele minimale de siguranță” (Cingolani, 2009: 151).

¹⁴ „Clădirile se vor retrage față de limitele laterale ale parcelei cu cel puțin jumătate din înălțimea la cornișă, dar nu cu mai puțin de 3 metri” (Regulament local de urbanism, 2011: 14).

Figura 11

Marginea – clădiri din gospodării învecinate amplasate la distanță mică una de cealaltă (2009)

Figura 12

Marginea – locuințe cuplate pentru doi frați – migranți (2011)

Noile locuințe sunt construite pe terenul părinților proprietarilor (unele dintre ele foste terenuri agricole), pe loturi cumpărate de la localnici sau pe loturi concesionate¹⁵ de Primărie. Predomină casele izolate (o urmă poate a vechilor locuințe izolate pe parcelă), pe alocuri întâlnindu-se și locuințe cuplate (*Figura 12*).

Cele mai multe locuințe noi din Marginea sunt realizate în sistem P + M sau P + 1E.

Figura 13

Marginea – case noi cu acoperișuri în două ape (2011)

În ceea ce privește fațadele noilor locuințe, apar două tendințe extreme. Prima constă în a se armoniza cu arhitectura caselor construite în epoca comunistă (*Figura 14*), ce se evidențiau prin culori deschise ale fațadelor (de obicei alb sau crem) și, în unele cazuri, prin utilizarea logiilor cu arcade și parapete pline (de aici și denumirea lor de „case cu balcon”).

A doua tendință se detașează atât de trăsăturile arhitecturii tradiționale – casele românești și nemțești (*Figura 15*) –, cât și de plastica de fațadă a caselor „comuniste” (*Figura 16*), adoptând culori, materiale și configurații ce reprezintă inovații în domeniul formal pentru zona studiată (*Figura 17*).

¹⁵ Aceste loturi aveau suprafețe de 600 m² sau 1000 m². Numărul caselor construite pe terenuri concesionate ajunsese în 2009 la 200.

Figura 14

**Marginea – volumetrie realizată în armonie cu arhitectura caselor
construite înainte de 1989 (2011)**

Figura 15

Marginea – locuințe tradiționale (2009)

Figura 16

Marginea – case „comuniste” (2009)

Printre noile elemente „de import” menționăm balcoanele cu balustrada din fier forjat sau inox, cărămidă aparentă (de fațadă), ferestrele largi și zugrăveli viu colorate.

Figura 17

Marginea – noi forme și materiale utilizate în concepția fațadelor (2009)

Utilaje și tehnici de construcție

Casele noi sunt făcute la standarde foarte înalte. Muncind acolo de la doi, trei, cinci ani, când veneau înapoi în România și se întorceau, nu le mai plăcea deloc nici casa, nici mașina, nici poarta, nici gardul, schimba totul. Da domne' vreu să trăiesc în țara mea, da mai bine, ca acolo [...] au împrumutat foarte multe din afară în domeniul ăsta [...] A fost o educație prin faptul că au ieșit în afară [...] Inclusiv alimentară, inclusiv în domeniul construcțiilor... Oamenii vor calitate (interviu A. P., Marginea, 2011).

Inginerul P. își amintește cum, în anii 1994, localnicii foloseau mijloace rudimentare în executarea lucrărilor de construcție. Astfel, balustrul se realiza manual: „[...] se-ncărca pe o patașcă [...] un fel de targă făcută din lemn din scânduri, cu o ramă și pusă pe doi pari. Un om prindea de un capăt și unul de un capăt. Și duceau

asta manual până la gaura de la fundație [...] și o răsturnau pe lateral acolo, deci cât puteau să ducă? câte o roabă [...]” (interviu ing. P., Marginea, 2009). Tot în acei ani, „nu se puneau stâlpi de rezistență la clădiri [...] clădirile se începeau cu parter și dacă le venea ideea că vrea cu mansardă trebuia obligatoriu să puie stâlpi de rezistență și [...] era cheltuielă mai mult, suplimentară” (interviu ing. P., Marginea, 2009). Odată cu migrația internațională a mărginenilor, situația economică s-a schimbat, sectorul construcțiilor dezvoltându-se la rândul lui:

Ei, acum, în ultimii ani [...] au adus utilaje, au fel de fel de schele, au fel de fel de malaxoare, betoniere, se face betonul mecanic, planșeele sunt care aduc cu pompele și-și toarnă direct. Vin cu betoniere, cu o cifă din aia mare, cu pompă și-l ridică betonul până la nivelul unde are de turnat planșeul [...] (interviu ing. P., Marginea, 2009).

Noile utilaje și tehnici de construcție folosite în realizarea caselor au un randament de neimaginat în trecut:

[...] fel de fel de excavatoare, de buldoexcavator din ăsta care ridică, elevator [...] ridică tot paletul întreg, să zicem doi metri cubi de BCA, îi ridică imediat sus [...] fără să mai ridice pe o pantă făcută din lemn, cum cărau ei cu roabele, unul trăgea la cârlig, unul împingea, sau doi trăgeau în față și unul împingea, era destul de greu (interviu ing. P., Marginea, 2009).

Astfel, migranții, având experiența lucrului în străinătate, în sectorul construcțiilor, ajung să lucreze „mult mai repede, mai eficient și mai trainic”, încât, după cum observa meșterul T. R.: „Acuma la noi casele, dacă vrei, într-o vară îți faci o casă. Materiale găsești de care vrei [...]” (interviu T. R., Marginea, 2009). Mai mult, unii au „firme acolo de construcții, ale lor [...] ca meseriași s-au acomodat foarte repede și au prins noutățile” (interviu ing. P., Marginea, 2009). De asemenea, înainte, casa era prima realizată, apoi se stabilea locul unde se foră puțul și se săpa fosa. Odată cu migrația în străinătate, ca urmare a ceea ce au văzut în Italia, ordinea lucrărilor s-a schimbat: mai întâi se ocupă de sistematizarea terenului, amplasarea echipamentelor (puț, fosă) și la urma de ridicarea casei.

Asigurarea confortului termic, în condițiile temperaturilor foarte scăzute din timpul iernilor lungi și geroase (temperatura medie anuală este de +8°C), se realizează prin izolarea pereților cu „scârț” (polistiren). Având în vedere faptul că majoritatea bărbaților au lucrat sau lucrează în construcții în Italia, experiența profesională și de viață și-au pus amprenta asupra soluțiilor tehnice alese la realizarea locuințelor personale:

[...] mai recent, deci, ce-am mai văzut, inclusiv sistemul constructiv care era înainte clasic, deci izolație cu tencuielă cu mortar, e acum majoritatea vor să-și facă termoizolație, să-și pună polistiren expandat sau extrudat cum se cheamă, plasă, și o tencuiește deja cu un material rezistent la intemperii (interviu ing. P., Marginea, 2009).

Astfel, a fost „importat” din Italia un sistem de izolare a pereților ce constă (conform explicațiilor migranților) din două straturi de cărămidă (cel exterior

de 12,5 cm, iar cel interior de 8 cm) între care se interpune termoizolația (polistiren) de 5 cm și eventual un strat de aer de 5 cm (*Figura 18*).

Figura 18

Marginea – sistem constructiv „de import” (2009)

Totuși, meșterul S. P. consideră că migrații „au tradus golul ăla de aer care-l lasă italienii la zona lor, cu 5 cm de polistiren [...] la noi”, și este uimit cum unii aplică acest sistem de izolare al pereților fără să se gândească la diferențele de temperatură între cele două regiuni (de origine și de destinație): „tu vii la -35 [°C – în Marginea] cu același sistem?” (interviu S. P., Marginea, 2010). Meșterul consideră că aplicând o astfel de soluție la construcțiile din Marginea „[...] peretele ala e posibil sa aibă fisuri, și toți au fisuri. Eu am frate și cumnat la care le-am făcut așa și pereții interiori după ce-s dați cu var [au fisuri]” (interviu S. P., Marginea, 2010). Mai mult, meșterul cunoaște și procesul ce generează un astfel de rezultat (deoarece S. P. a apelat la un specialist pentru a găsi soluția tehnică ce ar fi corectă), conchizând ca termoizolația nu trebuie așezată la mijlocul zidului:

Am mers la un târg de construcții la [...] București și am prins pe un domn inginer amabil care prezenta sisteme de izolații și la el m-am lămurit ce-i cu izolația înăuntru, la mijloc și-n afară și l-am întrebat ‘[...]’, nu vă supărați, eu îs mai de la țară și aș vrea o discuție [...]; am o nelămurire, o precizare dumneavoastră să-mi faceți ca să am o bază când îi explic omului vis-à-vis de poziționarea izolației [...] afară îi mai bine și mi-o explicat foarte clar de ce [...]; la mijloc [...] nu îi indicat din cauză că jumătatea de zid care-i expusă

frigului afară, nu va fi caldă niciodată și acolo va fi iarăși condens. Și în timp condensul ăsta se lăsa în jos, pentru că el [...] se formează datorită diferenței de temperatură, și neavând aeraj nu se duce nicăieri și în partea de jos o să apară probleme, zidul se îmbolnăvește [...], dar nu toți oamenii acceptă lucrul ăsta, chiar dacă-i explic cu lux de amănunte [...] ca și dumneavoastră, le-am spus la mulți [...] nu au acceptat [...]; mediul unde lucrează își pune amprenta pe convingerea lui (interviu S. P., Marginea, 2010).

Din acest motiv, poate, am întâlnit cazuri când sistemul este reinterpretat în context local – modificându-se grosimea zidului, sau, în loc de cărămidă, se folosește BCA și stratul de aer este eliminat: „Am pus bolțari pe cinșpe și cu scârț înăuntru. Că așa am văzut în Italia” (interviu S., Marginea, 2010). În schimb, tânărul T., migrant plecat de 9 ani în Italia, dorește să izoleze pereții din cărămidă ai viitoarei sale locuințe cu polistiren, aplicat pe fața exterioară a fațadei casei prin pulverizare. Pereții vor fi realizați din cărămidă și nu din BCA, deoarece consideră că acesta este cancerigen. De asemenea, planșeul anexei, de peste parter, a fost realizat după tehnicile văzute în Italia.

Deoarece în Italia apele de ploaie, evacuate prin burlane, sunt drenate printr-un sistem de canalizare așezat sub trotuar, C. s-a gândit să aplice această tehnologie și la propria-i casa, din Marginea (*Figura 19*).

Figura 19

Marginea – tub ce preia apa de ploaie de la burlan – burlanul nefiind încă instalat (2009)

O inovație asemănătoare, preluată de la italieni de către un alt migrant, M., consta în așezarea unor tuburi la baza fundațiilor – pentru drenarea apelor care ar putea inunda subsolurile caselor – și acoperirea tuburilor cu pietriș (*Figura 20*).

Figura 20

Marginea – sistem de drenare a apelor, preluat din Italia (2009)

Casa lui M. (Figura 21), are parterul cu mult înălțat deasupra solului, iar demisolul este izolat termic și hidrofug. Alegând această soluție constructivă, proprietarul (care lucrează și el în construcții, în Italia) a dorit să-și protejeze locuința de posibilele inundații, mai ales că vechea locuință, situată pe o parcelă alăturată, a fost afectată recent de inundații.

Figura 21

Marginea – locuință cu demisol înalt (2009)

CONCLUZII

Implicațiile fenomenului sunt numeroase și pe toate planurile. În primul rând, migrația a schimbat peisajul și cadrul construit. Noile locuințe se depărtează de modelul tradițional, atât prin configurația formală cât și prin culorile și materialele utilizate în concepția fațadelor. Vechile materiale de construcție (în special lemnul) sunt respinse, datorită legăturii lor cu locuințele mici, tradiționale, martore ale unui trecut dureros (Schiltz, 2003), migranții preferând utilizarea unor materiale de calitate (de import sau aduse de ei din țara-gazdă). Numărul mare al locuințelor, ce depășește numărul gospodăriilor, ca și dimensiunile generoase ale caselor nou construite, au condus la situația în care două clădiri învecinate sunt amplasate la distanțe mici una de cealaltă. În al doilea rând, investițiile migranților au contribuit la dezvoltarea sectorului construcțiilor pe plan local și la ridicarea prețurilor terenurilor construibile, a materialelor de construcție și a mâinii de lucru (Diminescu, 1999; Cingolani, 2009; Moisa, 2009; Lopez, 2010). Nu în ultimul rând, migrația a favorizat importarea unor noi sisteme constructive, tehnici și utilaje de construcție, dar și a unor sisteme de încălzire, canalizare și alimentare cu apă și electricitate mai economice sau mai performante.

BIBLIOGRAFIE

- Aguilar, F., *Labour migration and ties of relatedness: diasporic houses and investments in memory in a rural Philippine village*, in "Thesis Eleven", vol. 98, no. 1, 2009, pp. 88–114, available online at <http://the.sagepub.com/cgi/content/abstract/98/1/88>.
- Alexandru, M., *Mobilitate socială și migrație. O nouă perspectivă asupra inconsistenței de status. Cazul migrației România – Italia*, Teză de doctorat, Universitatea București, 2012.
- Anghel, R., *Migrația și problemele ei. Perspectiva transnațională ca o nouă modalitate de analiză a etnicității și schimbării sociale în România*, în Bokor Zsuzsa (coord.), *Working papers in Romanian minority studies*, 4/2008, Cluj-Napoca, Institutul pentru studierea problemelor minorităților naționale, 2008, pp. 1–16.
- Anghel, R., *From irregular migrants to fellow Europeans: changes in the Romanian migration flows?*, în Bommes, M., Sciortino, G. (coord.), *Foggy Social Structures. Irregular Migration, European Labour Markets and the Welfare State*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2011, pp. 23–43.
- Boswell, C., Ciobanu, O., *Culture, Utility or Social Systems? Explaining the Cross-national Ties of Emigrants from Borsa, Romania*, în „Ethnic and Racial Studies”, vol. 32, nr. 8, 2009, pp. 1346–1364.
- Charbit, Y., Hily, M.-A., Poinard, M., *Le va-et-vient identitaire. Migrants portugais et village d'origine*, Paris, INED, 1997.
- Cingolani, P., *Romeni d'Italia. Migrazioni, vita quotidiana e legami transnazionali*, Bologna, Il Mulino, 2009.
- Cioară, M., *Zona etnografică Rădăuți*, București, Editura Sport-Turism, 1979.
- Ciobanu, R. O., *Migrația internațională și schimbarea comunitară*, în „Sociologie Românească”, vol. 2, nr. 2, 2004, pp. 124–140.
- Crăciun, G., Popescu, C.-V., *Mică enciclopedie a localității Marginea – Suceava*, Suceava, Lidana, 2007.
- Diminescu, D., *Installation dans la mobilité*, în „Migration/Etudes”, no. 91, 1999, available online at http://www.namediffusion.net/txtdana/mobilite_titre.html.

- Levitt, P., *Social Remittances: Migration Driven Local-Level Forms of Cultural Diffusion*, in "International Migration Review", vol. 32, no. 4, 1998, pp. 926–948.
- Lopez, S. L., *The Remittance House: Architecture of Migration in Rural Mexico. Buildings & Landscapes*, in "Journal of the Vernacular Architecture Forum", vol. 17, no. 2, 2010, pp. 33–52.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, E. J., *Worlds in motion: understanding international migration at the end of the millennium*, Oxford, Clarendon Press, 1998.
- Mihăilescu, V., *From Cow to Cradle. Mutations and Meanings of Rural Household in Post-socialism*, in "International Review of Social Research", vol. 1, no. 2, 2011, pp. 35–63.
- Miller, D., *The comfort of things*, Cambridge, Malden MA, Polity, 2008.
- Miranda, A., *Villageois et émigrés à Casalvelieri (Italie)*, in „Études rurales”, no. 135/136, 1994, pp. 111–122.
- Moisa, D., *Amener l'ailleurs chez soi. Pratiques architecturales domestiques au Pays d'Oas*, in „Ethnologies”, vol. 31, no. 1, 2009, pp. 77–110, available online at <http://www.thefreelibrary.com/Moisa%2c+Daniela-a12562>. Accesat în 23 ianuarie 2013.
- Moisa, D., *Maisons de rêve au pays d'OAS. (Re)construction des identités sociales à travers le bâti dans la Roumanie socialiste et postsocialiste*, Teză de doctorat, Universitatea Laval, 2010.
- Nagy, R., *Tourisme et migration dans le Maramureș*, in "Ethnologies", vol. 31, no. 1, 2009, pp. 111–126.
- Pathirage, J., Collyer, M., *Capitalizing social networks: Sri Lankan migration to Italy*, in "Ethnography", no. 12, 2011, pp. 315–333.
- Pinson, D., *Lecture de l'habitat: les registres culturels de la maison de l'émigré marocain*, in Villanova, R., De Hily, M.-A., Varro, G., (coord.), *Construire l'Interculturel, de la notion aux pratiques*, Paris, L'Harmattan, 2001, pp. 308–325.
- Pop, D., *The Developmental Effectiveness of Remittances: Case Study on Huedin Town, România*, in "The Wiiw Balkan Observatory", 2006, available online at <http://balkan-observatory.net/index.php/publications/working-papers/153-064-the-developmental-effectiveness-of-remittances-case-study-on-huedin-town-romania>.
- Riccio, B., *"Transmigrants" mais pas „nomades”. Transnationalisme mouride en Italie*, in "Cahiers d'études africaines", vol. 1, no. 181, 2006, pp. 95–114.
- Sandu, D., Voineagu, V., Panduru, F., *Dezvoltarea comunelor din Romania*, 2009, [Electronic version], available online at <http://sites.google.com/site/dumitrusandu/bazededate>.
- Sayad, A., *Les trois „âges” de l'émigration algérienne en France*, in „Actes de la recherche en sciences sociales”, vol. 15, 1977, pp. 59–79.
- Schiltz, A., *L'Emigration portugaise au Grand-Duché de Luxembourg. Analyse de l'impact local dans le village de Fiolhoso*, Dizertație, Université Libre de Bruxelles, 2003.
- Stan, R., *Patterns and Socio-economic Consequences of International Labour Migration on Catholic and Orthodox Villages from Eastern Romania (Neamt County)*, in Bányai, T., Pulay, G., Zakariás, I., (coord.), *A tarkaság discsérete. Az Erasmus Kollégium diákjainak tanulmányai*, Budapest, Erasmus Kollégium Alapítvány, 2005.
- Stark, O., Bloom, D. E., *The new economics of labor migration*, in "American Economic Review", no. 75, 1985, pp. 173–178.
- Șerban, M., Grigoraș, V., *Dogenii din Teleorman în țară și străinătate*, in „Sociologie românească”, nr. 2, 2000, pp. 31–56.
- Tue, A., Toderaș C., *Cajvana: Casă prin telefon pentru familia reunită de 3 ori pe an*, in „Gazeta de Cajvana”, nr. 3, 2012, available online at <http://www.gazetacajvana.com/2012/03/cajvana-casa-prin-telefon-pentru-familia-reunita-de-3-ori-pe-an/>.
- Turner, B., *Statusul*, traducere din limba engleza de Adina Preda, București, Editura DU Style, 1998.
- Vasile, M., *Cercetarea stilului de viață*, in Mărginean, I., Precupețu, I., (coord.), *Paradigma calității vieții*, București, Editura Academiei Române, 2011, pp. 111–130.
- Villanova, R., De Leite, C., Raposo, I., *Maisons de rêve au Portugale*, Paris, Creaphis, 1994.
- Villanova, R., De, *"Double Residence": A Space for Intergenerational Relations. Portuguese Immigrants in France in the Twentieth and Twenty-First Centuries*, in "Portuguese Studies Review", vol. 14, no. 2, 2006, pp. 241–261.

The paper rely on a qualitative research launched in the summer of 2009, part of a doctoral research project in sociology, which aimed to observe the houses built by migrants from rural areas. The paper is purely descriptive, tracing the impact of international migration on rural housing in Romania in general and, in particular, in the village of Marginea.

The paper is structured around five sections. The first part sets up the place and the role of the house within the international migration context, while the second part includes the data and methods used in my fieldwork. The two sections, which follow, describe the field and illustrate the impact of international migration on housing in migrants' homeland. Finally, I present a short summary of the ways in which migration changed the built landscape on migrants' homeland.

Keywords: *house, architecture, international migration, village of origin.*